

Japon Öğretmen Eğitiminde Bir Model: Ders İmecesesi¹⁻²

Emine Gözel* Ali Rıza Erdem**

*Dr., Şırnak Üniversitesi, İdil MYO, E-mail: g.emine27@hotmail.com

**Prof. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, E-mail: arerdem@gmail.com

Öz

Eğitimin en etkili ögesinin öğretmen olduğu düşünüldüğünde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çünkü öğretmenlerin sadece konuyu bilmesi yeterli değil bunun yanında öğretim süreci içerisindeki becerisi de önemlidir. Bu konuda Japonya, öğretmen eğitiminde yeni bir model geliştirmiştir. Dünyada 'Lesson Study' olarak bilinen, Türkçeye "Ders İmecesesi" olarak tercüme edilen bu model, Japon kökenli bir mesleki gelişim modelidir. Lesson study modeli, 1960'lı yıllardan bu yana hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimde öğretmenlerin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla Japon okullarında uygulanmaktadır. Başlangıç noktası ilköğretim olan ders imecesesi, bir grup öğretmen/öğretmen adayının bir araya gelerek bir araştırma dersini planlaması, uygulaması ve ders bitiminden sonra dersin kritiğinin yapılmasıdır. "Ders imecesesi" öğretmenleri, "araştırma dersi" adı verilen bireysel sınıf derslerini planlama, öğretme, gözlemleme, analiz etme ve düzenleme aşamalarında, küçük gruplar halinde işbirlikçi bir şekilde çalışırlar. Japonya'da hemen hemen tüm öğretmenler, bir öğretim yılı boyunca bir "ders imecesesi" takımında aktif katılımcı olarak görev yaparlar. Buna ek olarak, öğretmenler kendi okullarında ve dışarıya açık "Ders imecesesi" uygulaması yapan okullarda da "araştırma dersleri"ni düzenli aralıklarla gözlemlerler. Araştırma dersleri literatürde yayımlanır ve ülke çapında bu konuda seminerler düzenlenir. Bu anlamda "Ders imecesesi", esas itibarıyla, "öğretme ve öğrenme"nin geliştirilmesini amaçlayan ve öğretmen tarafından yönetilen geniş tabanlı bir sistemdir. Ders imecesesi, hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimde öğretmenlerin niteliklerini geliştirmeye uygun bir modeldir. Çünkü bu model, öğretmenleri uygulamanın merkezine koymaktadır. Gerek öğretmen adaylarının gerekse hizmet içi eğitimde görev yapan öğretmenlerin bu uygulamalarda edindikleri deneyimler; bilgiyi oluşturmalarına, öğretimi geliştirmelerine ve kişisel gelişimlerine olumlu katkı sağlayacağı ve öğrencilerin de başarısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerini destekleyen "ders imecesesi" modelinin kuramsal çerçevede tanıtılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen eğitimi, ders çalışma modeli, profesyonel gelişim, araştırma

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Ali Rıza ERDEM'in danışmanlığını yaptığı "Ders imecesesi çalışmalarıyla sınıf öğretmenlerinin problem çözmeye dayalı matematiği öğretme bilgilerinin gelişiminin incelenmesi" adlı doktora tezinin bir bölümüdür.

² Bu çalışma, 16-18 Ekim 2014 tarihleri arasında Trakya Üniversitesi tarafından Edirne'de düzenlenen "9. Uluslararası Eğitim ve Bilim Kongresi"nde sunulan sözlü bildiri metninin geliştirilmiş şeklidir.

A Method in Japanese Teacher Education: Lesson Study

*

Abstract

Teachers have an important mission when we regard them as the predominant element of education, since teachers' ability in teaching process is significant beside their subject knowledge. In this particular, japan has developed a new model in teacher education. ThisJapan-origin professional development model is known as "lesson Study" in the world, and translated into Turkish as "Ders İmecesı". Lesson study model is applied at pre-service and in-service training since 1960s in order to underpin teachers' professional development at Japanese schools. The starting point of Lesson study is primary schools, and it depends on planning and applying a research course; criticize thecourse at the end of it by a group of in/pre-serviceteachers gathered. "Lesson Study" teachers work collaborativelyin small groups at planning, teaching, observing, analyzing, organizing levels of individual courses named "Research Courses". Nearly all the teachers in Japan take place as active participantsin "Lesson Study" team, in the course of a school year. In addition to this, they observe the "Research Courses" at regular intervals in either their schools or other schools, which apply "Lesson Study" model. "Research Courses" are published and seminars are held about them across the country. In this sense, "Lesson Study", in essence, is a wide base system directed by the teacher, and aims to develop "teaching and learning". "Lesson Study" is an appropriate model for improving teachers' qualifications in both pre-service and in-service education; because the model sets teachers at the center of the application. It is thought that the experiences gained by both pre-service and in-service teachers will contribute positively to their forming knowledge, developing teaching, personal improvement, and affect students' success, as well. In brief, in this study, it is aimed to introduce hypothetically the "Lesson Study" model that support in-service and pre-service teachers' professional development.

Key words: *Teacher education, lesson study model, professional development, research*

Giriş

Dünyamızın giderek küçülmesine karşılık eğitim alanındaki sorunların giderek çoğalması ve bu sorunların gün geçtikçe daha karmaşık hale gelmesi üniversitelerde öğretmen yetiştirme programlarının önemini ortaya koymaktadır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005; Abazaoğlu, 2014). Çünkü toplumdaki bireylerin yetişmesinde öğretmenin önemi, göz ardı edilemez bir gerçektir. Öğretmenlerin istenilen nitelikte olabilmesinin yollarından biri de öğretmen yeterlilikleridir (Yılmaz, 2007; Seferoğlu, 2004; Azar, 2011; Erdem, 2015). Öğretmen Yeterlikleri; Millî Eğitim hedeflerinin desteklenmesine katkı sağlamak, ulusal işbirliği ve bilgi paylaşımını daha etkin olarak gerçekleştirmek, öğretmenlerin niteliği ve kalitesi için kıyaslama, karşılaştırma yapılabilecek bir yapı / sistem oluşturmak, öğretmenlik mesleğinin statüsü ve kalitesi açısından toplumsal beklentilerde tutarlılık oluşturmak, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde esas alınacak açık, anlaşılır ve güvenilir bir kaynak oluşturmak, ulusal düzeyde profesyonel öğretmenlik seviyesinin tartışılmasında kullanılacak ortak terim ve tanımlamaları içeren bir dil birliği sağlamak, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayarak, toplum tarafından fark edilmesini ve toplumun gözünde statülerinin yükseltilmesini sağlamak, öğrencilerin “*öğrenmeyi öğrenmesi*” için fırsatlar sağlamak, öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak veliler ve toplum için kalite güvencesini oluşturmak gibi pek çok amacın gerçekleştirilmesi için hazırlanmaktadır (MEB, 2004). Değişen koşullara göre öğretmen yetiştirme sistemlerinin sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir (Azar, 2011; Erdem, 2015). Bu anlamda eğitim sisteminin en önemli unsuru ise öğretmendir. Öğretmen; eğitimin başlatıcısı, geliştiricisi, uygulayıcısı olduğu için daha anlayışlı, daha bilgili ve daha mükemmel olmalıdır (Genç, 2000; Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016; Gordon, 2013; Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Bunun yanında Akbayır ve Taş (2009: 19)’a göre öğretmen; çocukları, gençleri ve yetişkinleri seven, öğrencilerine sadece bilgi aktarmakla kalmayıp onlarla iyi bir iletişim kurabilen, öğrencilerine düşünmeyi, araştırma yapmayı, araştırma sonuçlarını yorumlamayı, problem çözmeyi öğreten, onların sosyal, psikolojik, kişilik sorunlarına eğilen ve çözümler arayan, alanında yeterli, kendine güven duyan, öğren-

cilerine dersini sevdiren, onlara tüm davranışları ile örnek olan, yeniliklere açık, coşkulu insanlar olmalıdır. Bu açıdan düşünüldüğünde toplumun aydın üyeleri olan öğretmenler, günümüz şartlarına göre hem alan bilgisi bakımından hem de pedagojik yeterlilikleri bakımından en iyi şekilde yetiştirilmelidir. Öğretmenlerin sadece alan bilgisi ile donatılmış olmaları günümüzdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin eksiksiz yürütülmesi anlamını taşımamaktadır. Öğretmenlerin nitelikleri bakımından mesleğe olan inançlarını, benliklerini de geliştirmeleri gerekmektedir (Çiltaş ve Akıllı, 2011, 65). Örneğin, Cüceloğlu ve Erdoğan (2016: 19), öğretmenlerin bilimle daima iç içe olmaları gerektiğini, bunun için de aldıkları öğretmenlik eğitiminden sonra daha fazla derinleşmeleri ve yeni eğitim çalışmalarına devam etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen eğitiminin veriliş biçimi düşünüldüğünde öğretmenlerin alan bilgisi ile donatılmış olması gerekmektedir (Genç, 2000; Çiltaş ve Akıllı, 2011). Türkiye’de de öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmet içinde yetiştirilmeleri için çeşitli modellere başvurulmaktadır. Bu modellerden birisi de öğretmen eğitiminde uygulanan ders imecesi (lesson study) modelidir. Mesleki gelişim modeli olarak bilinen ders imecesi; öğretmenleri uygulamanın merkezine koyan, “öğretme ve öğrenme”nin geliştirilmesini amaçlayan, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim kurumlarında uygulanan dünya çapında önemli bir modeldir (Fernandez ve Yoshida, 2004; Elipane ve ark., 2013; Cerbin and Kopp, 2006; Hart, Alston ve Murata, 2009; Baba, 2007). Öğretmen eğitiminde önemli bir uygulama olan ders imecesi, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu model, "öğretmenlerde işbirliği" sürecini yaşatmaya, bu işbirliği sürecinde öğretmenlerin, sınıflarında uygulama esnasında karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelmelerine ve öğrencilerinin de bu problemleri aşmasında yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca sorumluluğun bu biçimde paylaşılmasının, öğretmenlerin mesleki açıdan gelişimlerini daha olumlu etkileyeceği düşünülmektedir.

Yöntem

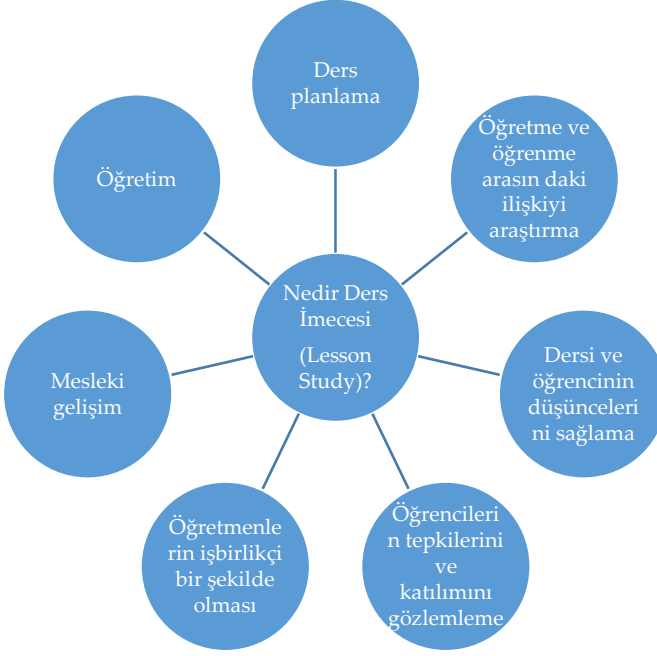
Bu çalışmada öğretmen eğitiminde ders imecesi (lesson study) modeli irdelenmiştir. Çalışma literatürden elde edilen verilerin analizi ve yeniden düzenlenmesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada literatürden

elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından ders imecesi (lesson study) medeli'nin adımlarına göre düzenlenmiştir. Veriler, alan yazından ve internet kaynaklarından elde edilmiştir. Öncelikle elde edilen veriler ders imecesi (lesson study) medeli'nin adımlarına göre ayrılmış ve analiz edilmiştir. Daha sonra ayrılan ve analiz edilen veriler, ders imecesi (lesson study) medeli'nin adımlarına göre yeniden düzenlenmiştir.

Ders İmecesı (Lesson Study) Modeli

1900'lü yılların başlarında, pek çok yerel eğitim kurumları tarafından öğretmenlerin yeni öğretim metotlarını geliştirmeleri için konferanslar düzenlenmiştir. Ders imecesi (Lesson Study) modeli bu konferanslarda öğretmenler tarafından kullanılacak metot olarak benimsenmiştir. Konferanslarda bunun adına "Jugyo-hihyo-kai (eleştiri ders konferansı)" ya da "Jugyo-kenkyu-kai (Lesson study modeli konferansı) adı verilmiştir. Bu, öğrenimin sadece üniversitelerde değil aynı zamanda yerel ilköğretim okullarında da yapıldığına dair o dönemde yayımlanan eğitim dergilerinde görülebilmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi, eleştiri/deneme (The criticism lesson) dersi olarak başlayan bu uygulama ders imecesinin bir parçası olarak bilinmektedir. Daha sonra "*öğretmen eğitimi*" maksadıyla yerel öğretmen eğitimi yapılan fakültelele yayılmıştır. Daha sonra, eleştiri dersi (The criticism lesson), rolünü öğretmen adayı eğitiminden hizmet içi meslek gelişimine kadar genişletilmiştir (Makinae, 2010). Ders imecesi modeli, 1960'lı yıllardan bu tarafa hem hizmet içi hem de hizmet öncesi eğitim kurumlarında uygulanmaya başlamıştır (Fernandez ve Yoshida, 2004). Uygulamanın merkezinde olan öğretmen; dersin nasıl gittiği, ders sırasında ne gibi zorluklar yaşadığı ve katılımcılarla hangi konularda tartışmak istediği gibi konulara değinir. Sonra ders planlama grubundan bir üye ders planını açıklar. Öğretmenin yorumları ve ders planını açıklaması, tartışmanın odak noktasını ve gidişatını belirler. Bu yüzden, dersi planlayan grup, tartışmayı, önceden belirlenen hedeflere doğru yönlendirmek için bu yorumlar üzerinde dikkatli bir şekilde düşünmelidir. Aynı zamanda yönetici de hedefleri bilmelidir ki tartışmayı uygun ve doğru şekilde yönlendirip yürütebilsin (Takahashi ve Yoshida, 2004). Bu bağlamda, ders imecesi (lesson study), esas itibariyle, "*öğretme ve öğrenme*"nin geliştirilmesini amaçlayan ve öğretmen tarafından

yönetilen geniş tabanlı bir sistem olan (Cerbin and Kopp, 2006) ders imecesi (lesson study)'nin özellikleri şu şekilde özetlenmiştir:

Şekil 1. Ders imecesinin (lesson study) özellikleri

Ders imecesi (Lesson Study), öğretmen/öğretmen adaylarının bir araya gelerek bir dersin grupça planlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ders imecesi (Lesson Study) modeli; eğitimde bireysellikliğin yerine paylaşımı, rekabetçiliğin yerine dayanışmayı, ezber bilginin yerine yaratıcılığı ön plana çıkarmaktadır. Bunu gerçekleştirecek olan öğretmenler ise ders imecesi döngüsünde birlikte çalışarak şu işlevleri gerçekleştirirler (Lewis, 2002):

- Öğrencilerin öğrenmesi ve uzun vadeli gelişimleri için hedefler oluşturmak.
- Bu hedefleri hayata geçirmek için müşterek bir "araştırma dersi" planlamak.

- Öğrencinin öğrenmesi ve gelişimi için bir öğretmenin öğretmenlik yaptığı, diğerlerinin gözlemlediği araştırma dersini gerçekleştirmek.
- Ders sırasında elde edilen bulguları dersi, üniteyi ve daha genel olarak öğretimi iyileştirmek amacıyla kullanmak üzere tartışmak.

Öğretmen eğitiminde önemli bir model olan ders imecesi (lesson study) çalışmalarında 'araştırma dersi' adı verilen derslerde, işbirlikçi bir şekilde planlayan bir grup öğretmen yer almaktadır (Back ve Joubert, 2011). Buna göre ders imecesinin (lesson study) döngüsel sürecindeki her bir derse "araştırma dersi" tabiri kullanılmaktadır (Bütün, 2012). Japonya'da Ders imecesi (lesson study) öğretmenleri, "araştırma dersi" adı verilen bireysel sınıf derslerini planlama, öğretme, gözleme, analiz etme ve düzenleme aşamalarında, küçük gruplar halinde işbirlikçi bir şekilde çalışırlar. Japonya'da hemen hemen tüm öğretmenler, bir öğretim yılı boyunca bir "Ders imecesi (lesson study)" takımında aktif katılımcı olarak görev yaparlar. Buna ek olarak, öğretmenler kendi okullarında ve dışarıya açık "Ders imecesi (lesson study)" uygulaması yapan okullarda da "araştırma dersleri"ni düzenli aralıklarla gözlemlerler. *Araştırma dersleri* literatürde yayımlanır ve ülke çapında bu konuda seminerler düzenlenir (Cerbin and Kopp, 2006). *Peki nedir araştırma dersi?*

1. Diğer öğretmenler tarafından izlenen, öğrencilerle yapılan sınıf içi etkinlik dersidir.
2. Uzun bir süreçte işbirlikçi bir şekilde planlanır.
3. Araştırmanın vizyonunu veya amacını hayata geçirir.
4. Video, ses kaydı ve öğrenci çalışmaları kaydedilir.
5. Dışarıdan gelen gözlemcilerin veya fakülte hocalarının yorumları alınarak tartışılır. (www.lessonresearch.net/LessonStudyshort1.ppt)

Peki, öğretmenler derslerindeki uygulamalarını ders imecesi modeline göre nasıl incelemektedirler? Bir ders imecesi (lesson study) döngüsünde şu adımlar takip edilmektedir:

1.Adım: Grup üyesini oluşturma

Ders imecesinde (lesson study) gruplar genellikle aynı branştan 3 ila 6 arası öğretmenden oluşmaktadır fakat disiplinler arası branşlardan da gruplar oluşturulabilmektedir (Back ve Joubert, 2011; Cerbin and Kopp, 2006; Lewis, 2002). Şayet üye sayısı normalden fazla ise genelde 4 ila 6 arası öğretmenden oluşmak üzere alt gruplara bölünebilir. Her bir ders imecesi (lesson study) grubu, kendi ders planını yapmasıyla sorumludur. Sayısı fazla olan bir grupta, oluşturulan alt gruplar, aynı sınıf seviyesinde öğretim yapan öğretmenleri bir araya getirerek yapılabilir. Daha küçük gruplarda ise, benzer sınıf seviyesinde ders veren öğretmenler bu alt gruplardan birini oluşturmak için bir araya gelebilirler (Örneğin, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğretmenleri) (Fernandez, 2002). İşte bu durum, ders imecesi (lesson study) yaklaşımının temelini oluşturmaktadır (Back ve Joubert, 2011)

2.Adım: Araştırma konusunun belirlenmesi (1-4 saat)

Öğretmenler ders imecesi (lesson study) süreçlerine, öncelikle, öğrencileri için, öğretim sırasında değinmek istedikleri bir amacı belirleyerek başlarlar. Örneğin, öğretmenler öğrencilerinin matematik dersinde sadece öğretmenden değil de, birbirlerinden de bir şeyler öğrenebilmeleri kazanımını edinmelerini hedefleyebilirler (Fernandez, 2002). Okuldan mezun olduklarında öğrencilerin ne gibi özelliklerin kazanması bekleniyor? vb. uzun vadeli hedefler olabileceği gibi (Lewis, 2002) problem çözme, bağımsız öğrenme, matematiksel beceri vb. konular (http://reading-first.scoe.net/documents/LEA_Session3.pdf) da araştırma konusu olabilir. Ya da öğretmenler bu sürece, öğrencinin öğrenmesini hedef alan bir ders veya konu belirleyerek başlayabilirler. Bu konu, o ders alanında önemli sayılan, öğrencilerin öğrenmekte zorluk çektiği veya müfredatta yeni girmiş bir konu olabilir. İdeal bir araştırma dersinde orta düzeyde akademik öğrenme hedefleri (örneğin, belli kavramları ve konuların ana fikrini anlama gibi) seçilebildiği gibi zihinsel, ruhsal (duygusal) ve kişisel gelişimi sağlayacak genel amaçlarda belirlenebilir (Cerbin and Kopp, 2006). Sınıfta öğretiminin merkezi öğrencilerdir; bundan dolayı müfredatta yapılan güncel değişiklikler ve araştırma dersinin

yürütüleceği yıl ve zaman, konunun belirlenmesinde ders imecesi (lesson study) uygulamasında dikkate alınması gereken sorunlardır (Takahashi ve Yoshida, 2004).

3.Adım: Çeşitli öğretim materyallerinin araştırılması

Ders imecesinde (lesson study) araştırma konusu belirlendikten sonra bile, bir ders planı geliştirmek için henüz erkendir. Çünkü bazı ön hazırlıklarının yapılması gerekir. Örneğin, bir grubun, 4. sınıf öğrencilerine dikdörtgenin alanının hesaplanmasını öğretmeyi araştırmaya karar verdiklerini düşünelim. Grup, hem bu konunun aynı sınıf seviyesindeki diğer konularla ne şekilde bağlantılı olduğunu bilmeli, hem öğrencilerin bu konudaki ön bilgilerinin ne seviyede olduğunu ve olması gerektiğini tespit etmeli, hem de konunun, öğrencilerin ileriki sınıflarda yeni matematik kavramları öğrenmelerine ne derece yardımcı olacağını belirlemelidir. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin bu konuyu öğretirken, ne tür öğretim materyallerini kullanacaklarını, hangi ders kitaplarını seçeceklerini ve bilimsel araştırmalarda, o konunun öğretilmesinde ne tür yöntemlerin önerildiğini bilmeleri ve belirlemeleri gerekmektedir. İçeriğın iyi bir şekilde anlaşılması ve konular arasındaki ilişkinin yüksek oluşu, etkili bir ders imecesi (lesson study) uygulamanın yürütülmesi açısından çok önemlidir (Takahashi ve Yoshida, 2004).

4.Adım: Araştırma dersinin planlanması ("Ortak" Plan) [2-3 gün önce - (4-8 saat)]

Katılımcı öğretmenler araştırma dersini planlarken, "ortak amaç" etrafında pek çok kaynaktan faydalanarak, birkaç döngüde işbirlikçi bir şekilde çalışırlar (McDowell, 2010). Ders imecesi (lesson study) çalışmaları, dersi planlamak için bir araya gelen öğretmenlerle başlar. Bu planlama dikkatlice ve "ortak" yapılıır (Fernandez ve Yoshida, 2004). Öncelikle grup üyeleri öğrencinin öğrenmesi için nasıl gözlem yapılacağına ve nasıl veri toplanacağına karar vererek çalışma planını geliştirirler (Lewis, 2002). Öğretmenler geçmiş tecrübelerini, hali hazırdaki öğrencilerin gözlemlenmesi, öğretmen kılavuz kitapları, ders kitapları ve ek kaynak kitaplarını ortaya koyarak dersi en iyi nasıl planlayacakları konusunda düşüncelerini

paylaşırlar. Yapılan uygulama, grubun kendi dersleri için uzlaştıkları planı detaylı olarak açıklayan bir ders planıdır (Fernandez ve Yoshida, 2004). Başka bir deyişle bu ders planı; yapılacak faaliyetleri sıralama, öğretmenin soruları ve öğrenciden beklenen sorular ve planlanan yanıtlar, süre, öğretim faaliyetini özetleme, öğrencinin oturma planı, sınıfta öğretmenin pozisyonu ve davranışları, en uygun örnekler vb. aktivitelerin özetini içerir (http://readingfirst.scoe.net/documents/LEA_Session3.pdf).

5.Adım: Araştırma dersinin uygulanması (1-2 saat)

Ders planını geliştirdikten sonra dersi öğrencilere kimin öğreteceğine karar verilir. Gruptan ilk gönüllü öğretmen görev alarak kendi öğrencilerine grupça karar verildiği gibi yani “ortak” hazırlanan ders planına göre dersi işler. Ders imecesi (lesson study) öğretmenin mizacıyla değil, dersi geliştiren öğretmenlerin çabasıyla ilgilidir. Dolayısıyla ders işlendiğinde nelerin ortaya çıkacağı önemlidir (Easton, 2009).

Bu uygulama diğer öğretmenlerin gözlemci olarak katılımlarını içerdiği için herkese açık niteliktedir. Bu gözlemciler ellerinde ders planı ile derse gelirler (Fernandez ve Yoshida, 2004). Ders esnasında diğer öğretmenler, öğrencilerin düşünme süreçlerine eşlik ederek öğrencinin düşünmesine yoğunlaşır, öğrenci aktivitelerinin detaylarını ve beklenilmeyen durumları not alırlar (Hart, Alston ve Murata, 2009). Ders, tüm boyutlarıyla video olarak kayıt altına alınır (Back ve Joubert, 2011).

6.Adım: Araştırma dersinin tartışılması ve yansımaları (1 dersin arkasından aynı gün veya kısa süre içinde tartışmasının yapılması) - (1-3 saat)

Bilgilendirme (rapor) kısmından önce, bu oturumu yürütmek üzere birkaç kişi tahsis edilir – genellikle bir yönetici (grup başkanı), kayıt görevlisi (raportör) ve yorumcu bulunmaktadır. Yönetici, genelde, okuldaki en tecrübeli ders imecesi (lesson study) uygulayıcılarından birisidir ve bilgilendirme sırasında tartışmaların konunun dışına taşmasını engellemektedir. Not alan kişi toplantının süresini tutar ve tartışılan önemli konuların bir özetini yazmakla sorumludur (Takahashi ve Yoshida, 2004). Daha

sonra bu grup üyeleri tarafından bu bölümde bir araştırma dersinin sonuçları tartışılır ve öğrenme-öğretme amaçlarına göre öğrencinin gelişimi değerlendirilir (Lewis, 2002). Öğretmenler bu aşamada öğrencinin nasıl anladığıyla ilgilenmekte, bu dersi veren öğretmen hakkında yorum yapmamaktadır (Stigler ve Hiebert, 1999).

7. Adım: Araştırma dersinin yeniden planlanması (İsteğe bağlı) [(1-2 gün önce – (1-3 saat)]

Ders imecesi (lesson study) uygulamasında, aynı öğretmenin dersi aynı sınıfa veya ikinci bir sınıfa bile ikinci defa anlattığı nadiren görülmektedir. Benzer şekilde grubun dersi üçüncü defa gözden geçirmesi ve öğretmesi de pek görülmemektedir. Çünkü genel olarak aynı dersi tekrar tekrar ve yitip giden sonuçlarla gözden geçirmek yerine tamamen yeni bir ders planı hazırlamanın daha üretken olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, zaman geçtiği ve müfredat ilerlediği için aynı ders üzerinde çalışmak mantık açısından da zor olmaktadır (Fernandez ve Yoshida, 2004).

8.Adım: Araştırma dersinin yeni versiyonun uygulanması (isteğe bağlı) (1-2 saat)

Döngüdeki bu devamlılık, 1. uygulama yapıldıktan sonra ortaya konulan yansımalar, gözlemler ve önerilere dayalı olarak yapılan düzenlemeler sonucunda öğretim planının, ders imecesi (lesson study) grubu tarafından yeniden değerlendirilmesiyle gerçekleşmektedir (McDowell, 2010). Gruptan ikinci bir kişi daha sonra kendi öğrencilerine dersin yeni versiyonunu anlatırken, meslektaşları gözlem yapmaya gelmektedir. Bazen öğretmenler her iki derse katılmadığında, genellikle belli bir ders imecesi (lesson study) grup çalışmasının sonucunu gösterdiği için ikinci uygulamayı gözlemlemeyi tercih etmektedirler (Fernandez ve Yoshida, 2004).

9.Adım: Araştırma dersinin yeni versiyonu hakkında yansımaların paylaşılması (1-3 saat)

Daha sonra dersin ikinci versiyonu öğretildikten sonra öğretmenler öğrencilerin ne anladıkları hakkındaki tepkilerini tartışmak için bir araya gelmektedirler. Bu konuşmalar öğretmenlerin gözlem, yorum ve önerilerini paylaşmaları üzerine odaklanılmaktadır (Fernandez ve Yoshida, 2004).

Ders imecesi döngüsünün önemli sonuçlarından biri, gelişim süreci boyunca öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde önemli bir uygulama olmasıdır. Bu uygulama dersinin ve bu dersin öğrencinin öğrenimindeki etkisinin sonucu olarak öğretmenler, kendi derslerinde ne yapacağı ile ilgili (Stigler ve Hiebert, 1999) değerlendirme fırsatı yakalamaktadırlar.

Aşağıda ders imecesi (lesson study) döngüsü aşağıda şöyle özetlenmiştir:

Ders imecesi (Lesson study) sınıf içi uygulamalarda kendini yenileyen bilim olarak tanınır. Bu uygulama “nasıl öğrenileceğini öğretmeyi” içermektedir. Diğer taraftan, Japonya’da, ders imecesi (Lesson Study) çalışmaları, öğrencilerin gelişimi için gerçekleştirilmiş ve ders imecesi (Lesson Study) çalışmalarının sonucu genellikle ders kitaplarının ve müfredatın iyileştirilmesi için teorize edilmiş ve uygulanmıştır. Bu bağlamda, Japonya’daki ders imecesi (Lesson Study) çalışmaları, iyi uygulamaları paylaşmak ve geliştirmek için kullanılan kendi teorilerini geliştirmek isteyen öğretmenler için bilimsel bir etkinliktir. Ders imecesi (Lesson Study) çalışmaları her katılımcının sınıfta ne öğrendiği ve sınıftan sonra yansıtıcı tartışmaların yapıldığı ile sınırlı değil, aynı zamanda matematik teorilerin geliştirilmesini içermektedir. Her katılımcı kendi geliştirdikleri teorilerle sınıfta gözlemlediklerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Yalnızca kişisel bakış açısından bile olsa, teorilerinin her biri kendi uygulamalarında işe yarayan PCK (*pedagogical content knowledge*)’nin bir açıklamasıdır; genel eğitimciler ve eğitim yönetimi araştırmacıları ders imecesi (Lesson Study)’nin profesyonel gelişimini artırmaya çalışmaktadırlar (Isoda, 2011).

Şekil 2. Ders imecesı (lesson study) döngüsü

Dolayısıyla “Ders imecesı (Lesson Study)” öğretmen eğitiminde kullanılan ve işbirliğine dayalı Japon modelidir. “Lesson study” terimi doğrudan tercüme edilmiş olunsaydı, lesson study’e “ders çalışma” denilmesi gerekirdi. Ancak Türkçe’de bağlamsal olarak ders çalışmanın yaygın anlamının çok farklı olduğunu bilinmektedir. Lesson study çalışması, öğretmen/öğretmen adaylarının bir araya gelerek öğrencinin öğrenmesini sağlayacak etkili bir dersin grupça planlanmasını,

yürütülmesini ve değerlendirilmesini içermesi bakımından akla öğretmenler arasında bir yardımlaşmayı, yani imeceyi getirmektedir. O nedenle "Lesson Study" teriminin Türkçeye "Ders İmecesini" olarak çevrilmesi daha uygun bulunmuştur (Bütün, 2012). Bu nedenle bu çalışmada da, "lesson study" teriminin yerine "ders imecesi" terimi kullanılmıştır.

Sonuç

TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması) ve PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) gibi sınavlarda matematik ve geometri alanında öğrencilerimizin başarı düzeylerinin istenilen seviyede olmadığı bilinmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemlerinde kendini yenileyen öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bunu sağlayacak uygun modellere, yöntemlere ve stratejilere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. "Ders imecesi (Lesson Study)", Japonların ortaya koyduğu bir öğretmen mesleki gelişim modelidir. Ders imecesi (Lesson Study), bir grup öğretmenin işbirlikçi bir şekilde bir araştırma dersini tasarladığı, uyguladığı, gözlediği ve dersten sonra yansımaları yaptığı bir araştırma ve uygulama şeklidir. Öğretmenler küçük gruplar halinde işbirlikçi bir şekilde çalışarak hazırladıkları ders planını öğretim sürecinde uygulamaktadırlar. Her uygulamanın sonucunda öğretmenlerin düşünceleri ve yorumları alınmakta ve öğrencinin gelişimi değerlendirilmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin ne öğrendiğini, ne düşündüğünü ve sergilediği davranışları dikkatli bir şekilde incelemekte, öğretim sürecinde öğrencilerin aktif düşünmelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla ders imecesi çalışmaları öğretmene, öğretmeyi geliştirmeyi amaçlayan bir sınıf içi uygulamadır. Sonuç olarak ders imecesi, öğretmenlerin teorik bilgilerini uygulamaya dönüştürmeleri bakımından öğretmelerin alan bilgilerini geliştirmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abazaoğlu, İ. (2014). Dünyada öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenlere yönelik mesleki gelişim uygulamaları. (<http://www.gelecekegitimde.com/gelismis-ulkelerin-ogretmen-yetistirme-modelleri/> E.T. 13.05.2016).
- Akbayır, K. ve Taş, Z. (2009). Türkiye’de matematik eğitimi ve öğretmen yetiştirmeye yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Journal of Qafqaz University*, 26, 190-197
- Aydın, R., Şahin, H. ve Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *TSA*, 12 (2), 120-142
- Azar, A. (2011). Türkiye'deki öğretmen eğitimi üzerine bir söylem: Nitelik mi, nicelik mi? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 1(1), 36-38.
- Baba, T. (2007). Japanese education and lesson study: An overview Section 1.1: “How is lesson study implemented”. In M. Isoda, M. Stephens, Y. Ohara, & T. Miyakawa (Eds.). *Japanese lesson study in mathematics*, 2-7
- Back, J. ve Joubert, M. (2011). Lesson study as a process for professional development: working with teachers to effect significant and changes in practice. *Proceedings of 7th Congress of the European Society for Research in Mathematics Education*, Rzeszow, Poland, February, 2559-2568.
- Bütün, M. (2012). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının uygulanan zenginleştirilmiş program sürecinde matematiği öğretme bilgilerinin gelişimi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon.
- Cerbin, W. ve Kopp, B. (2006). Lesson study as a model for building pedagogical knowledge and improving teaching. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 18 (3), 250-257.
- Cüceloğlu D. ve Erdoğan, İ. (2016). *Öğretmen olmak*. Final Kültür Sanat Yayınları. İstanbul.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237

- Çiltaş, A. ve Akıllı, M. (2011). Öğretmenlerin pedagojik yeterlilikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(4), 64-72
- Easton, L. B. (2009). The Tuning Protocol For Examining Student Work, (http://www.ets.org/flicc/pdf/THE_TUNING_PROTOCOL_FOR_EXAMINING_STUDENT_WORK.pdf) (E. T. 02.02.2014).
- Elipane, L., Nacino, L., Pereda, R., Reperuga, P., and Torio, M. (2013). Developing Deep Mathematics Teaching Discourse Through Research Lessons. Proceedings of the 8th International Conference on Education Research, pp. 286-292 . Seoul, Korea: Seoul National University.
- Erdem, A.R. (2015). Türkiye’deki öğretmen yetiştiririnin [A], [B], [Ç] si. *Journal of Teacher Education and Educators*, 4(1), 16 – 38
- Fernandez, C. (2002). Learning from Japanese approaches to professional development the case of lesson study, *Journal of Teacher Education*, 53 (5), 393-405
- Fernandez, C. ve Yoshida, M. (2004). *Lesson study: A japanese approach to improving mathematics teaching and learning*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates. London.
- Genç, S.Z. (2000). Bilgi toplumunda öğretmen eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 23, 375- 386
- Gordon, T. (2013). *Etkili öğretmenlik eğitimi*, Profil Yayıncılık. (Çeviri: Sermin Karakale). İstanbul.
- Hart, L., Alston, A. ve Murata, A. (2009). Lesson Study Working Group. (<http://www.pmena.org/2009/proceedings/workinggroup90521replacement.pdf> 04.02.2014).
- Isoda, M. (2007). A brief history of mathematics lesson study in Japan. “Where did lesson study begin and how far has it come? In M. Isoda, M. Stephens, Y. Ohara, & T. Miyakawa (Eds.), Japanese lesson study in mathematics: Its impact. Diversity and Potential For Educational Improvement, 8-15.
- Lewis, C. (2002). Brief Guide to Lesson Study. (<http://www.lessonresearch.net/briefguide.pdf> 04.02.2014).

-
- Makinae, N. (2010). The origin of lesson study in Japan. <http://www.lessonstudygroup.net/lg/readings/TheOriginofLessonStudyinJapan-MakinaeN/TheOriginofLessonStudyinJapanMakinaeN.pdf> sayfasından elde edilmiştir.
- McDowell, A. V. (2010). Preservice Teachers' Use of Lesson Study in Teaching Nature of Science. Middle-Secondary Education and Instructional Technology Dissertations, The College of Education, Georgia State University, Atlanta, Georgia.
- MEB (2004). *Öğretmen mesleğinin genel yeterlilikleri ve özel alan yeterlilikleri taslakları*. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.
- Stigler, J. ve Hiebert, J. (1999). The teaching gap: Best ideas from the world's teachers for improving education in the classroom. New York: Summit Books.
- Takahashi, A. ve Yoshida, M. (2004). Ideas for Establishing Lesson Study Communities. *Teaching Children Mathematics, Teaching Children Mathematics*, 436- 443.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (1), 155-167
- <http://readingfirst.scoe.net/documents/LEASession3.pdf> (E.T. 31.12.2013).
- www.lessonresearch.net/LessonStudyshort1.ppt (E.T. 22.12.2013).
- http://www.osceola.k12.fl.us/depts/ResearchEvalAcct/documents/LessonStudyOverviewPresentation_Final.ppt. (E.T. 10.10.2013).

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Gzel, E. & Erdem, A., R. (2016). Japon ğretmen eğitiminde bir model: Ders İmecesine , *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), s.521-538.